

KJV 2011-2012 (GROEP 5)

Liverpool Street / Anne Voorhoeve (door Els Debuyck)

Auteursinfo (zie ook www.villakakelbont.be)

Anne Charlotte Voorhoeve werd geboren in Mainz (Duitsland) in 1963. Ze dankt haar achternaam aan Nederlandse voorouders. Anne Voorhoeve studeerde Politicologie, Amerikanistiek en Oude Geschiedenis aan de universiteit van Mainz en werkte onder meer als onderzoeker aan de universiteit van Maryland, als redacteur bij een uitgeverij en als promotiemedewerkster bij een protestants klooster. Sinds 2000 wijdt ze zich geheel aan het schrijverschap.

Liverpool street is de eerste roman van haar die is vertaald in het Nederlands. In 2007 werd *Liverpool street* bekroond met de Buxtehuder Bulle 2007, een gerenommeerde Duitse prijs voor jeugdliteratuur.

Achteraan in het boek vind je meer informatie over de auteur.

Kort samengevat

Oorlog. Razzia's. Ziska springt uit het raam van haar kamer en rent voor haar leven. Weg van haar ouders, weg uit Berlijn. Omdat ze Joodse voorouders heeft, wordt ze vervolgd. In Engeland wacht haar een vreemde familie, een andere taal, heimwee en onzekerheid. Maar ook het avontuur van haar leven, haar eerste grote liefde en zeven jaar later een loodzware beslissing. *Liverpool street* is een aangrijpende roman over Ziska's zoektocht naar haar religieuze en nationale identiteit in een Europa dat door oorlog wordt verscheurd.

Vooropdracht

Vraag de juryleden om bij dit boek te letten op zinnen en fragmenten die ze mooi vinden, die hen raken. Vraag hen om die fragmenten te noteren (of de pagina op te schrijven) en dit mee te brengen naar de bijeenkomst.

Vraag de juryleden om een boek, lied, gedicht, film mee te brengen dat ze mooi vinden en dat over hetzelfde onderwerp gaat.

Startmoment

Ik zou de bijeenkomst starten met één van deze teksten/liedjes: *Hier vertrok de trein* van Stef Bos (op de cd *Is dit nu later*) of *De vluchteling* van Herman van Veen (op de cd *Alles*). De tekst van *Hier vertrok de trein* vind je op www.stefbos.nl

Bekijk ook samen de boeken, films, teksten... die de juryleden meebrachten.

Cover

Spreekt de foto op de cover de juryleden aan? Past hij bij het boek? Wat denken ze, als ze dat meisje ziet zitten? Welk gevoel geeft de foto weer?

(zie ook: opdracht hieronder)

Verhaal en personages

Opbouw

- BOEK EEN – Survival plan (1938-1939)
- BOEK TWEE – Verduistering (1939-1940)
- BOEK DRIE – Thuiskomst (1941-1945)
- *Epiloog*
- *Verantwoording*
- *Klein Joods woordenboek*

Personages

- Franziska Mangold (Ziska – Frances), geboren op 19 februari 1928, vertelt haar verhaal
- Ziska's mamu en papa
- Tante Ruth en nonkel Erik
- Rebekka Liebich (Bekka), Ziska's beste vriendin
- de familie Seydensticker, waaronder Ruben
- Matthew Shepard & Amanda Shepard
- Gary Shepard
- Millie, de huishoudster
- professor Julius Schueler (die Ziska ontmoet in café Vienna)
- Walter Glücklich
- Mrs Collins, de juf
- Mrs Holly, de juf
- Hazel
- Mr. & Mrs Wyckham
- Mr. & Mrs Stone en kinderen

Laat de juryleden aangeven waar ze het over willen hebben. Je kan het schema van de opbouw en de personages (zie hierboven) uithangen en aan de hand daarvan de juryleden laten vertellen: welk personage boeide hen? Welk personage was belangrijk voor Ziska? Over welk deel van haar leven heb je het liefst gelezen? Vertel...

Bij de bespreking kan het helpen om in te pikken op wat de jongeren vertellen aan de hand van de fragmenten hieronder. Mocht een spontaan gesprek niet op gang komen, dan kan je de fragmenten als uitgangspunt nemen en er reacties op vragen.

Herschets samen met de jongeren de historische context van dit boek. Herlees eventueel nog eens de verantwoording achteraan in het boek. Welke elementen uit het verhaal zijn echt gebeurd? Wat weten de juryleden over Hitler, over zijn gedachtegoed, over de Tweede Wereldoorlog en oorlog in het algemeen?

De kindertransporten hebben echt plaats gevonden. Het eerste verliet Berlijn, via Hamburg, op 1 december 1938, het laatste op 31 augustus 1939. Een andere trein met tweehonderdvijftig kinderen uit Praag mocht vanwege het uitbreken van de oorlog niet meer vertrekken en die kinderen hebben dus daadwerkelijk meegemaakt wat Ziska's vriendin Bekka in de roman overkwam: hun transport was slechts één dag te laat!

Ziska werd geboren in 1928. Kennen de jongeren iemand die in dat jaar geboren is? Of iemand die ook de oorlog meegemaakt heeft?

Fragmenten

Wie ben ik? Wie is mijn familie?

- *Ik weet niet eens wie ik zelf ben (zie kaft), waar slaat dat op volgens de lezers? Waarom is deze zin zo typerend voor dit verhaal?*
- *(p. 29) Ja, wij hadden inderdaad Joodse voorouders en dat ik hiervan tot nu toe niet op de hoogte was, kwam simpelweg doordat alle vier de overgrootouders als in de vorige eeuw tot het protestantisme toetreden waren. Daarom ging ik ook naar de protestantse godsdiensten, geloofde ik in Jezus en zou ik samen met Richard geconfirmeerd worden.*
- *(p. 36) Ruben schudde vol ongeloof zijn hoofd. 'Tjonge, jij weet echt niet veel,' zei hij ontsteld. 'Je hebt toch zeker al weleens Jiddisch gehoord'*

'Jiddisch?' herhaalde ik. 'Waar moet ik dat gehoord hebben? Bij mijn familie spreekt niemand dat.'

'Maar het is onze taal, Ziska. Al eeuwenlang. Jouw voorouders hebben vast en zeker ook ooit het Jiddisch dialect gesproken.'

'Hoe kun jij dat nu weten?'

'Ik weet het zeker,' herhaalde Ruben. 'Jiddisch is een combinatie van Hebreeuws en oud-Duits. In heel Europa spraken Joden zo met elkaar.'

'Echt waar? Hoefden ze dan niet eerst Engels of zo te leren?'

Ik was gefascineerd. Ruben keek me meelevend aan. 'Jij wordt vervolgd en je weet niet eens wie je bent,' zei hij.

[...] Ik hoorde het tikken van de klok niet meer, ik vergat mijn verwondingen, ik vergat die ellendige, niets betekenende, miezerige Richard Graditz. Elke naam daarentegen die Ruben mij noemde, brandde zich diep in mijn geheugen. Want aan mij heeft Ruben zijn geschiedenis verteld. Misschien was ik wel de enige, de laatste. Nog geen vier weken later stond ik in de

woning van de familie Seydensticker en was er niemand meer. Het was de dag na de 28 oktober 1938 en elk jaar, op elke 28ste oktober, spreek ik hardop alle namen uit die Ruben mij genoemd heeft.

- (p. 41) Het gesprek tussen Ziska en Bekka over wat Joods nu eigenlijk betekent.
- (p.491) *Ik had twee families – zo eenvoudig was het. Terwijl veel jongeren van de kindertransporten in deze dagen moesten horen dat hun families er niet meer waren, bezat ik twee moeders, een vader, een oom, een misschien-wel-toekomstige-echtgenoot en een heel goede vriendin. Hoe goed kon je het hebben?*

Angst

Angst is heel sterk aanwezig in dit boek en doet rare dingen met mensen. Ziska is een kei in het zich onzichtbaar maken. Dat oefent ze, samen met Bekka. Zou Ziska zonder die angst van de derde verdieping in de boom hebben durven springen? Zou Ziska zonder angst de moed gehad hebben om op haar verjaardag te vluchten uit het ‘tussenstation’ Satterthwaite Hall? Wat is er met papa aan de hand, dat hij zelfs te zwak is om Ziska te schrijven?

- (p.39) *De spoorloze verdwijning van de familie Seydensticker en alle gezinnen die met hen in hetzelfde gebouw gewoond hadden, was de eerste gebeurtenis in mijn leven die mij tot het diepst van mijn ziel raakte, waarvan ik helemaal van streek was. Ik wist van de angst voor de toekomst van mijn vader, kende de eindeloze discussies tussen mijn ouders voor onze ‘redding’; ik was in elkaar geslagen en was vriendinnen kwijtgeraakt. Maar niets was te vergelijken met de schok ende hulpeloosheid die ik voelde op het moment dat wij de voordeur van de familie Seydensticker achter ons dichttrokken en over de verlaten binnenplaats naar de straat terugliepen, waar het leven gewoon verderging alsof er niets gebeurd was.*
- Ziska wil boven alles een familie vinden voor haar ouders, voor Bekka.
- Ziska is bang omdat haar nieuwe familie orthodox blijkt te zijn.
- Is ze familie van Amanda en Matthew, Gary?
- (p. 420) Krantenbericht over de vermissing van Gary, de broer en beste vriend van Frances. Hij is vermist op zee.
- Ziska wordt voortdurend heen en weer geslingerd tussen Amanda (pleegmoeder) en Mum (echte moeder). Wie is ze?
- Persoonlijk vind ik het knap hoe de auteur erin slaagt weer te geven hoe een mens zichzelf toch altijd weer op een andere manier leert kennen in nieuwe situaties. Zijn er op dat vlak dingen die de juryleden geraakt hebben? Bijvoorbeeld het moment waarop Ziska aan Bekka vertelt dat ze een plaats gekregen heeft op het kindertransport naar Engeland (p. 74-75).
- *Ik weet dat de oude Ziska het gedaan zou hebben. Zij zou niemand verraden hebben, en zeker niet haar beste vriendin, om wat voor prijs dan ook. Maar de nieuwe Ziska dacht aan zichzelf. Op moeilijke momenten vraagt Ziska zich af wat Bekka in die situatie zou doen. Het geeft haar de moed om haar lot zelf in handen te nemen.*
- (p. 99) *Wanneer de Engelsen mij continu over het hoofd zagen, dan moest ik zelf maar op zoek gaan naar een familie!*

Je kan met de juryleden filosoferen over angst. Zie ook: *Filosoferen met kinderen* op www.kjv.be/begeleiders/handboek.php

Angst

- Zijn er veel soorten angst? Welke?
- Bestaat angst in gradaties?
- Hoe weet je dat?
- Waar komt angst vandaan?
- Kan angst zinvol zijn?
- Worden alle mensen van hetzelfde angstig? Waarom wel/niet?
- Kan angst gedrag veranderen?
- Bestaan er mensen die nooit bang zijn?
- Gaat angst over?
- Wat is het tegenovergestelde van angst?

Schuldgevoel

- Omdat Bekka's plaats op het kindertransport te laat kwam.
- (p. 323) *'Ik denk vaak dat mijn moeder nu hier had kunnen zijn wanneer ik meer moeite gedaan had bij die huisbezoekjes,' bekende ik bedrukt. Maar professor Schueler schudde vastberaden zijn hoofd. 'Jij hebt geen verantwoordelijkheid voor je moeder, Ziska! Het zijn de volwassenen die de beslissingen moeten nemen. Jouw ouders hebben ooit een beslissing genomen, die achteraf verkeerd bleek: namelijk in Duitsland blijven. Maar het mooie is dat ze tegenover deze foute beslissing een hele goede gezet hebben! Ze hebben jou weten te redden! En jij moet er nu alles aan doen om deze goede beslissing te laten zegevieren.'*
'En hoe doe ik dat?'
'Leef!' zei hij plechtig. *'En leef graag! Dat is het enige wat je voor ze kan doen.'*
- (p. 491-492) *Maar Bekka, ook Bekka, kwam niet meer terug. Nooit zou ik daar overheen komen. Nooit zou ik ophouden met me af te vragen of het niet beter mij had kunnen treffen. Nooit zou ik mezelf ervan kunnen overtuigen, dat het Bekka getroost moet hebben dat ze mij het leven gered had. Nooit zou ik ophouden met weer goed te willen maken dat ik nog wel in leven was. Maar altijd zou ik proberen mezelf eraan te herinneren, dat ik ten minste op deze ochtend ook nog iets anders had kunnen zien. Ik had Bekka verloren, Gary ook – maar ze hadden wel iets voor me achtergelaten. Wanneer het me zou lukken om hen in mij niet te laten sterven, iets van Bekka's moed en Gary's vrolijkheid te houden... dan was hun leven niet weggest, dan was er niets wat ik niet aankon.*

Stijl

Leest het boek vlot? Vertel.

Laat de juryleden de fragmenten voorlezen die hen aangrepen en hun keuze toelichten. Hieronder staan enkele zinnen die mij aangrepen. Wat vinden de jongeren?

- (p. 98) *Ik kan alleen maar hopen dat iemand mij ooit een trucje zou kunnen leren om de beelden in je hoofd opnieuw te schudden, zodat er iets anders bovenop komt te liggen.*
- (p. 387) (over Julius Schueler) *'Toch raar, hé? Ik ben er destijds heen gegaan in een vergeefse poging om mijn ouders te helpen, maar uiteindelijk heb ik er een opa aan overgehouden.'*
'Wat is daar raar aan? Jij hebt er gewoon talent voor om een familie bij elkaar te verzamelen, dat is alles. Een familie voor de oorlog, zoals je vriendin Hazel zou zeggen.'
Alleen voor de oorlog? dacht ik, maar ik sprak het niet uit.
- (p. 490) (over Bekka die gestorven is) *'Het heeft geen zin dat ze dood is. Maar het heeft heel veel zin dat jij leeft.'*
- (p. 513) *Wij behoren tot hen die met de doden leven. Zij rekenen op ons. Zolang ik een stem heb en zolang er iemand is die naar mij luistert, zal ik hun namen noemen, onze geschiedenis vertellen.*

Oorlog in boeken

Hebben de juryleden eerder boeken over dit onderwerp gelezen? Krijgen ze er op school informatie over? Kennen ze andere songs, gedichten... over dit onderwerp? Helpen boeken, gedichten, liedjes hen om zich de gruwel, oorlogsangsten voor te stellen of een plaats te geven?

Opdracht

Laat de juryleden die dat willen een brief schrijven aan Ziska. Wat zouden ze haar willen vragen, vertellen? Je kan bijvoorbeeld een kopie van de kaft (groot formaat) uithangen in de bib en daar dan enveloppes, geadresseerd aan Ziska uithangen. Nieuwsgierigen, geïnteresseerden kunnen de brief uit de envelop halen om te lezen.

Tip

Stimuleer de jongeren om een schrift bij te houden waarin ze de boeken noteren die ze lezen, waarin ze mooie zinnen/fragmenten noteren. Dat is leuk om te hebben, voor nu en voor later. Ze kunnen hier natuurlijk ook hun KJV-leesdagboek voor gebruiken.

Misschien kan je ook met je leesgroep een schrift beginnen waar alle mooie zinnen en fragmenten in terecht komen. Natuurlijk altijd met vermelding van het boek en de auteur erbij. Als je veel zinnen en fragmenten verzameld hebt, kan je ook daar weer mee aan de slag door ze over te typen, te vergroten en uit te hangen in de bib.

Graag gelezen? Lees dan zeker ook...

- *De boekendief* / Markus Zusak
- *Marja* / Lies Bate
- *De jongen in de gestreepte pyjama* / John Boyne

Tot slot: www.kjv.be

Laat de juryleden online hun zeg doen bij het boek en/of lees er de commentaren van andere juryleden.

www.kjv.be → Welke boeken moet ik lezen → groep 5

Klik op de cover om commentaar te geven bij dit boek

Heb je foto's of tekeningen gemaakt? Toon ze online!

www.kjv.be → Prikbord → groep 5